

ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ МЕДИАФРИЛАНСА

О. С. Мухина

*Уральский федеральный университет,
ул. Мира, 19, 620000, г. Екатеринбург, Россия,
olga.mukhina@urfu.ru*

Фриланс стремительно стал частью нашей действительности с развитием цифровых технологий и особенно после коронавирусной пандемии. Однако он вовсе не является принципиально новым явлением. Мы выделили основные этапы развития данного феномена, которые демонстрируют, что привычная большинству норма трудового договора с исторической точки зрения, на самом деле, является краткосрочной, временной практикой.

Ключевые слова: фриланс; медиафриланс; удаленная работа; внештатный журналист; внештатная журналистика; история медиафриланса; история журналистики.

KEY STAGES IN THE HISTORY OF FREELANCE JOURNALISM

O. S. Mukhina

*Ural Federal University,
19, Mira Str., 620000, Yekaterinburg, Russia
Corresponding author: O. S. Mukhina (olga.mukhina@urfu.ru)*

Freelancing has rapidly become part of our reality with the development of digital technologies, and especially after the coronavirus pandemic. However, it is not a fundamentally new phenomenon. We have identified the main stages of its development, which demonstrate that the conventional norm of an employment contract familiar to the majority is actually a short-term, temporary practice from a historical perspective.

Key words: freelance; media freelancing; remote work; freelance journalist; freelance journalism; history of freelance journalism; history of journalism.

Такой способ заработка и образ жизни, как фриланс, стал если не привычным, то, по крайней мере, знакомым и понятным большинству людей только с началом повсеместной цифровизации, когда уже активно развивались социальные сети, мессенджеры, новые медиа и в целом новые технологии. Значительный прогресс этой сфере придала и пандемия коронавируса, в результате которой огромное число специалистов самых разных профессий вынужденно испытали на себе все достоинства и недостатки удаленной работы. Некоторые не вернулись к обычной службе в офисе. Таким образом, нередко в бытовом смысле про фриланс говорят как про феномен исключительно цифровой эпохи. Но это неверно.

В первую очередь, следует отметить, что сегодняшняя норма трудового договора с точки зрения исторической перспективы – совсем недавнее явление. По сути, лишь в начале XX века стали активно применяться привычные нам трудовые контракты. Они распространялись в результате появления социалистических и коммунистических движений и борьбы рабочих за свои права, а до этого гарантий занятости как таковых не предусматривалось [1].

Историю внештатной журналистики мы можем разделить на следующие этапы:

1. Внештатная журналистика как ненадежная деятельность писателей-халтурщиков (конец XVI – начало XX вв.). Первые лондонские медиафрилансеры сидели на Грабской улице, выдавая поверхностные материалы и зарабатывая крайне мало. В те времена рост грамотности, технический прогресс и социальные трансформации повлекли спрос на печатную продукцию. Для ее производства понадобились авторы. Их труд не был уважаемым: их считали халтурщиками. Была своя версия Грабской улицы и в Париже – но как общее явление, а не конкретное физическое место [2].

2. Кризисы XX века: увольнения и безработица. Едва трудовой контракт стал нормой, как началась Великая депрессия 1930-х. Множество журналистов потеряли штатную работу, поскольку издания могли дешево закупать материалы у фрилансеров [3].

3. Появление первых цифровых технологий и концепции телеработы (с 1970-х гг.). В 1970-х в западных странах уже активно развивались компьютерные технологии. В это же время появляется и концепция телеработы: Дж. Ниллес из Университета Южной Калифорнии решал

проблему транспортної завантаженої в години пік, і йому прийшла в голову новаторська по тем часам ідея – перенести роботу к людині замість переміщення людини к місцю роботи [4]. Однак ще в кінці 1990-х західні медіафрілансери більше цінили свої автомобілі, ніж комп'ютери [5] (хоча те вже були у багатьох вдома).

4. Розвита цифрова епоха (з кінця 1990-х гг.). Разом з тим, тільки з кінця ХХ століття, а по факту в ХХІ столітті, цифровізація дозволила журналістам легко знаходити замовлення дистанційно, виконувати роботу вдома, миттєво передавати результат редактору і так же просто отримувати оплату незалежно від місця знаходження обох сторін.

Можливо, окремим етапом вже стоїло б виділити і період коронавірусної пандемії, завдяки якій в повсякденну практику вошли інтерв'ю через месенджери, зустрічі колективу в Skype, онлайн-трансляції заходів і багато інше, суттєве спрощення практики фрілансу. Змінилося і ставлення до віддалених працівників: раніше традиційно налаштовані редактори стали легше погоджуватися на дистанційну співпрацю, примусово отримавши такий досвід.

Специфічно розвивалася зовнішня журналістика і в країнах радянського табору, включаючи в себе багату культуру по залученню письменників, потім (в радянське час) з'явилися рабселькоры і самиздат, і (тільки пізніше, ніж на Заході) ми також прийшли к цифровій епохі – ці особливості були нами розглянуті в окремій публікації [6].

Підводячи підсумок, можна відзначити, що настільки звична нам сьогодні норма трудової угоди з позиції глобального історичного процесу є короткотривалим і тому незначущим явищем. ХХ століття представляло собою короткий період, коли фріланс із типової форми зайнятості став нетиповим, практично зник з ринку або займав другорядне місце. Але і в цей час було достатньо потрясінь, коли практика фрілансу поверталася. Тепер же, з активним розвитком цифрових технологій, кількість зовнішніх працівників швидко зростає – причому молодше покоління, тим більше в ньому відсоток тих, хто хоче перейти на такий спосіб заробітку [7]. Можливо прогнозувати, що з подальшим розвитком техніки і нових медіа, а також з природним рухом поколінь, кількість фрілансерів буде тільки зростати – поки один раз такий формат заня-

тости вновь не станет наиболее типичным, вытеснив работу в штате. По крайней мере в хорошо приспособленных для этого сферах – таких как журналистика.

Библиографические ссылки

1. *Burke A., Cowling M.* On the critical role of freelancers in agile economies // *Small Business Economics*. 2020. № 55. С. 393–398.
2. *Massey B. L., Elmore C.* Freelancing in Journalism // *Journalism Studies*, 2018 [Electronic resource]. URL: <https://doi.org/10.1093/acre-for/9780190228613.013.818> (data of access: 09.09.2023).
3. *Salamon E.* E-Lancer Resistance // *Digital Journalism*. 2016. № 4:8. С. 980–1000.
4. *Тедеев А. А.* Развитие информационных технологий, информационной экономики и правовое регулирование дистанционного труда в России (некоторые проблемы) // *Российская юстиция*. 2014. № 6. С. 25–29.
5. *Baines S.* Servicing the media: freelancing, teleworking and ‘enterprising’ careers // *New Technology, Work and Employment*. 1999. № 14 (1). С. 18–31.
6. *Мухина О. С.* К вопросу об истории медиафриланса в России // *Коммуникация в современном мире: материалы Междунар. науч.-практ. конф. исследователей и преподавателей массовой коммуникации*. Воронеж, 2021. С. 154–156.
7. Фриланс в России – больше, чем фриланс? // *ВЦИОМ*. 26.07.2022 2018 [Электронный ресурс]. URL: <https://wciom.ru/analytical-reviews/analiticheskii-obzor/frilans-v-rossii-bolshe-chem-frilans> (дата обращения: 09.09.2023).